

Transliterace ruských textů do latinky

Transliteration Russian texts to the Roman characters

Rudolf Fencel

Vzhledem k rozvoji styků se sovětskými vědeckými institucemi i jednotlivými vědeckými pracovníky dochází v posledních desetiletích k rozšiřování podílu československých entomologů na faunistickém průzkumu území Svazu sovětských socialistických republik. Bohužel, někdy (zvláště v poslední době) dochází k znehodnocení výsledků tohoto průzkumu nesprávným označováním lokalit na lokálních štítcích. V naprosté většině se totiž nepoužívá azbuka, nýbrž lokální údaje jsou transliterovány do latinky.

Českoslovenští entomologové často používají transliterace do latinky české nebo slovenské, ne vždy však v souladu s pravidly transliterace ruských slov českou nebo slovenskou latinou. Tato transliterace, byť použita gramaticky správně, ale není vhodná. Materiál pocházející z území SSSR není přece určen výlučně k využití v Československu, nýbrž jeho značná část je využívána i v jiných zemích.

Nanejvýš vhodné (téměř nezbytné) je proto používat k uvádění údajů na lokálních štítcích transliteraci do latinky anglické či francouzské (bez písmen slovenské latinky - č, ě, š, ž a pod.), byť transliterace AV SSSR i mezinárodní asociace pro standardizaci (ISO) písmena slovanské latinky používají.

Zatímco transliterace do latinky francouzské je v současné době v SSSR uznávána v jediné podobě - Národní výbor spojů (National posts commission), transliterace do latinky anglické má podob více. Mezi nejvýznamnější a nejčastěji z nich používané patří

- knihovny Kongresu USA (bibliothek of Congress), je v podstatě shodná s transliterací Royal geographical society;
- Ruské zeměpisné společnosti (Russian geographical society) z roku 1911;
- Všesvazového výboru standardizace (Soviet Union standards commission) DST 8483 z 16.X.1935.

Hlavní rozdíly mezi výše uvedenými způsoby anglické transliterace spočívají v tom, že prvé dvě nerozlišují dva významy hlásky e, nepřevádí hlásku ě a zcela se liší v případě hlásek й, д, ш, ъ, ъ; z vyjmenovaných verzí pak pouze poslední uvádí paralely ke všem písmenům (vč.znaků) ruské abecedy.

Na základě těchto rozdílů lze dospět k závěru, že pro účely transliterace zeměpisných údajů na lokální štítky je nejvhodnější verze Všesvazového výboru standardizace DST 8483 z roku 1935.

З'ярав. З'п'с. поб. СС'СР в П'ізні, VIII (1990): 5-8

Přehledná tabulka transliterace ruských textů latinskou abecedou

písmeno ruské abecedy	Knihovna Kongresu USA	Ruská zeměpisná společnost	Všesvazový výbor standardizace 1935	Národní výbor spojů
а	а	а	а	а
б	б	б	б	б
в	в	в	в	в
г	g	g	g	g
д	d	d	d	d
е	e	e	e - po souhláskách je - po samohláskách a na začátku slov	e
ё	-	-	jo	-
ж	zh	ж	zh	ж
з	z	з	z	з
и	i	и	и	и
к	-	и	ж	и
к	к	к	к	к
л	l	л	l	l
м	m	м	m	m
н	n	н	n	н
о	o	о	o	o
п	p	п	p	п
р	r	р	r	р
с	s	с	s	с
т	t	т	t,	т

у	u	u	u	ou
ф	f	ф	f	f
х	kh	ch	kh	kh
ц	ts	tz	c (ize i ts)	ts, tz
ч	ch	tsh	ch	tsh
ш	sh	sh	sh	ch
щ	shch	stsh	sch	stch
ъ	e	,	j' - na konci slova; mezi dvěma souhláskami lze vypustit	-
ы	y	y	y	y
ь	e - neuvádí se na konci slova	j' - před e, и, я, я	j - na konci slova a mezi dvěma souhláskami lze vypustit	i - uprostřed slova, jinak se nepouští
э	e	é	e	e
ю	ju	ju	ju	ioh
я	ya	ja	ja	ia

Transliterace ruských textů do anglické a francouzské latinky (vyjmenované verze), jelikož dosud entomologická veřejnost v podstatě neměla možnost se s nimi seznámit, jsou uvedeny v při pojené tabulce. Pokud jde o transliteraci ruských textů do české a slovenské latinky, odkazují na Pravidla českého pravopisu a Pravidlá slovenského pravopisu.

Summary

Author advance entomological public a synopsis of transliteration Russian texts to the Roman characters. He commends to apply transliteration by Soviet Union standards commission from 1935.

Literatura

- Oliverius Zd., 1987: Fonetika ruskogo jazyka. SPN, Praha. P. 138-142
Pravidla českého pravopisu. Školní vydání. SPN, Praha, 1974. P. 86-88
Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným a gramatickým slovníkom. Vydavateľstvá SAV, Bratislava, 1971. P. 106-107.
Reformatskij, A.A., 1960: Transliteracija ruskikh tekstov latin-skimi bukvami. Voprosy jazykoznanija, No. 5: 96-103.

Adresa autora /Authors address/:

Dr. Rudolf Fencel, Kollárova 1, 301 21 Plzeň